

Dabas aizsardzības mērķi

1. daļa: koncepcija, principi un metožu pielietojums

Otars Opermanis
DAP, LIFE-IP LatViaNature
LU Dabas māja, 10.05.2024.

Prezentāciju plāns

- ▼ Konceptcija, principi un metožu pielietojums (1)
- ▼ Sistemātisko sugu grupu ekspertu pieredze
- ▼ Rezultāti, statistika, pielietojums (2)

Kāpēc dabas aizsardzības mērķi?

ES Biotopu direktīvas virsmērķis: saglabāt izvēlētās sugas ilgstošā laika posmā.

- ❖ Mērķi palīdz saprast, ko tieši gribam: kādi ir populāciju lielumi, kas ļauj nodrošināt augšminēto;
- ❖ Attālums līdz mērķim: iespēja prioritizēt un mobilizēt resursus;
- ❖ Iespēja izvērtēt apsaimniekošanas pasākumus: cikls;
- ❖ Nejaukt ar apsaimniekošanas darbībām!

Pamats

- ❖ Metodika (izstrādāta 2019. gadā, papildināta 2022. gadā)
- ❖ Balstās EK vadlīnijās (CO 2012, FRV 2017)
- ❖ Juridiskais pamats: ES Biotopu direktīva
- ❖ Adaptēta Latvijas situācijai, bet ievērojot "sarkanās līnijas"

Pieejama:

<https://latvianature.daba.gov.lv/dokumenti/>

Divi mērķu līmeņi

- ▼ Valsts līmenis (FRV: FRP (mērķa populācija) + FRR (mērķa areāls))
- ▼ Natura 2000 teritoriju līmenis (CO)
- ▼ Teorētiski ir arī citi līmeņi (populācijas, Eiropas, Baltijas jūras u.c.)

$$\text{FRV} = \Sigma \text{CO} + \text{populācijas daļa ārpus Natura 2000}$$

Saīsinājumu vārdnīca

FRV	Valsts līmeņa dabas aizsardzības mērķis (Favourable Reference Value)
CO	Natura 2000 teritorijas aizsardzības mērķis (Conservation Objective)
CV	Pašreizējais populācijas mērlielums (Current Value)
HDV	Populācijas mērlielums brīdī, kad Latvija iestājās ES (2004; Habitats Directive Value)
REF	Populācijas mērlielums izvēlētā vēstures atskaites punktā (Reference Value)
PVA	Populācijas ilgtspējas analīze (Population Viability Analysis)

Citi saīsinājumi nav bieži lietoti un ir paskaidroti attiecīgajā attēlā

Kam nosaka sugu aizsardzības mērķus?

▼ FRV: ES Biotopu direktīvas II, IV, V pielikums

116 taksoni, no tiem 92 dzīvnieku + 25 augu taksoni

4 jaunas sugas klāt (šakālis, Sibīrijas ziemaspāre, mēringija, kaldēzija);

3 nāk nost (kaze, palede, ķekarpaparde)

▼ CO: ES Biotopu direktīvas II pielikums

Katrai Natura 2000 teritorijai visām sugām, kas ierakstītas Natura 2000 datu bāzā (SDF), izņemot nenozīmīgas un gadījuma rakstura populācijas

63 sugas; vērtējums veikts 1473 teritorijās, CO 1210 teritorijās

Projekta uzbūve

- ✘ No 2021. gada janvāra līdz 2024. gada jūnijam
- ✘ Koordinējošais personāls: A. Priede, O. Opermanis, A. Auniņš
- ✘ Sistemātisko grupu eksperti (7)
- ✘ DAP, BIOR, Daugavpils Universitāte, Latvijas Universitāte u.c.
- ✘ Vispirms CO, tad FRV + CO un FRV saskaņošana

Plānotie nodevumi

- ▼ Mērķu izskats: viens skaitlis + papildus nosacījumi (kur nepieciešams)
- ▼ **Darba tabula**
- ▼ Darba tabulas “populārā versija”?
- ▼ **Paskaidrojošie faili (mērķu caurspīdīgums!)**
- ▼ Blakusprodukti: ieteiktās izmaiņas SDF, MK noteikumi par dabas aizsardzības plāniem, izmaiņas likumā «Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām» (N2 izveidošanas mērķi)

Ekspertu loma: analizēt datus un pieņemt lēmumus par izmantošanu

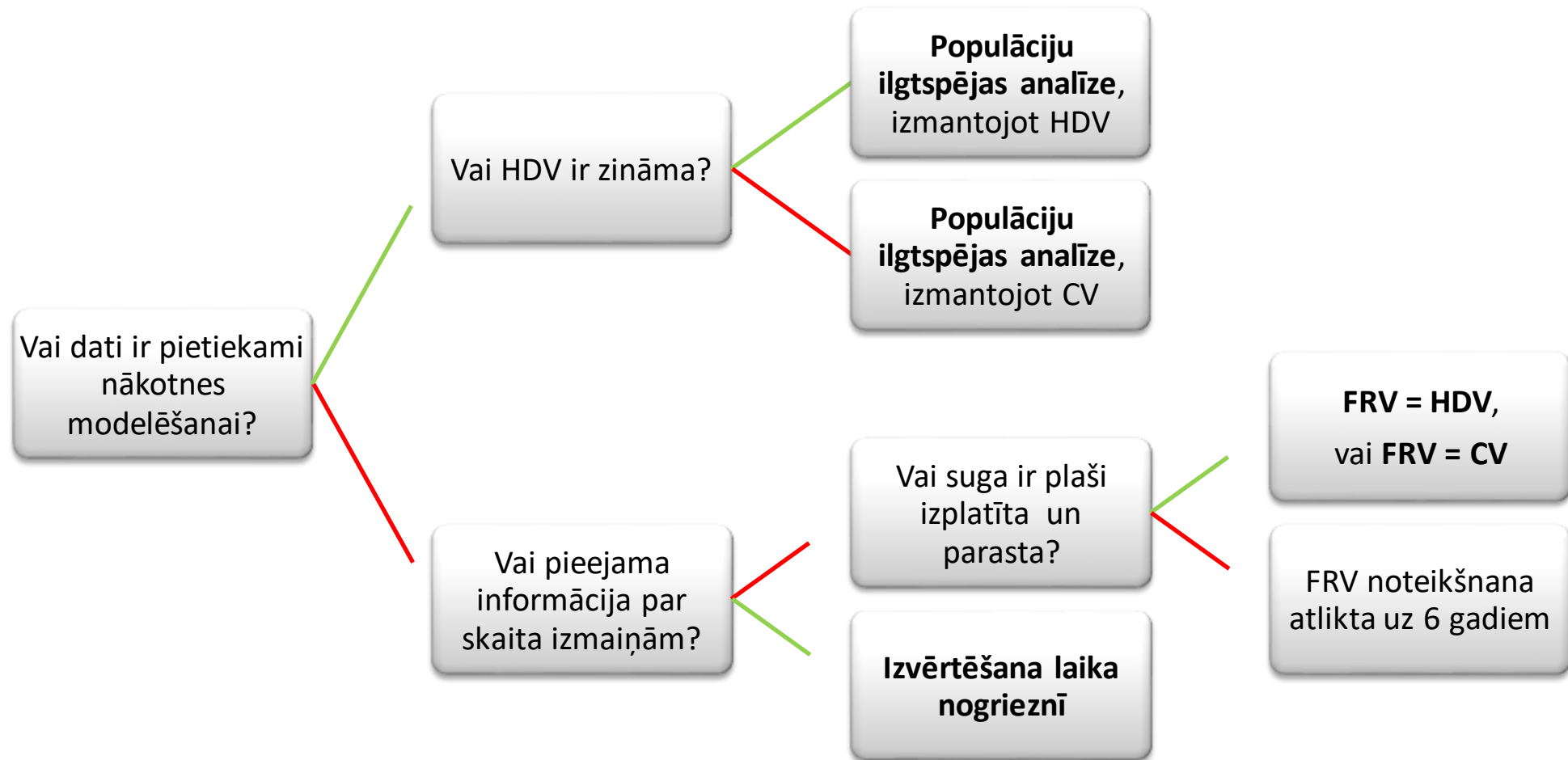
- ▼ FRV: iepriekšējie BD 17. panta ziņojumi [bet var apstrīdēt]
- ▼ CO: Natura 2000 datu bāze (SDF) [bet var apstrīdēt]
- ▼ Info no citiem projektiem, publikācijām, t.sk. DDPS «Ozols»
- ▼ Komunikācija ar ekspertiem
- ▼ Jauni lauka dati (ierobežotā apjomā)

- ▼ Specifiskās grūtības – gandrīz nekad nav bijušas valsts mēroga inventarizācijas (biotopi) vai plašs ziņotāju pulks (putni)
- ▼ Cik maza interese ir bijusi ko saskaitīt!

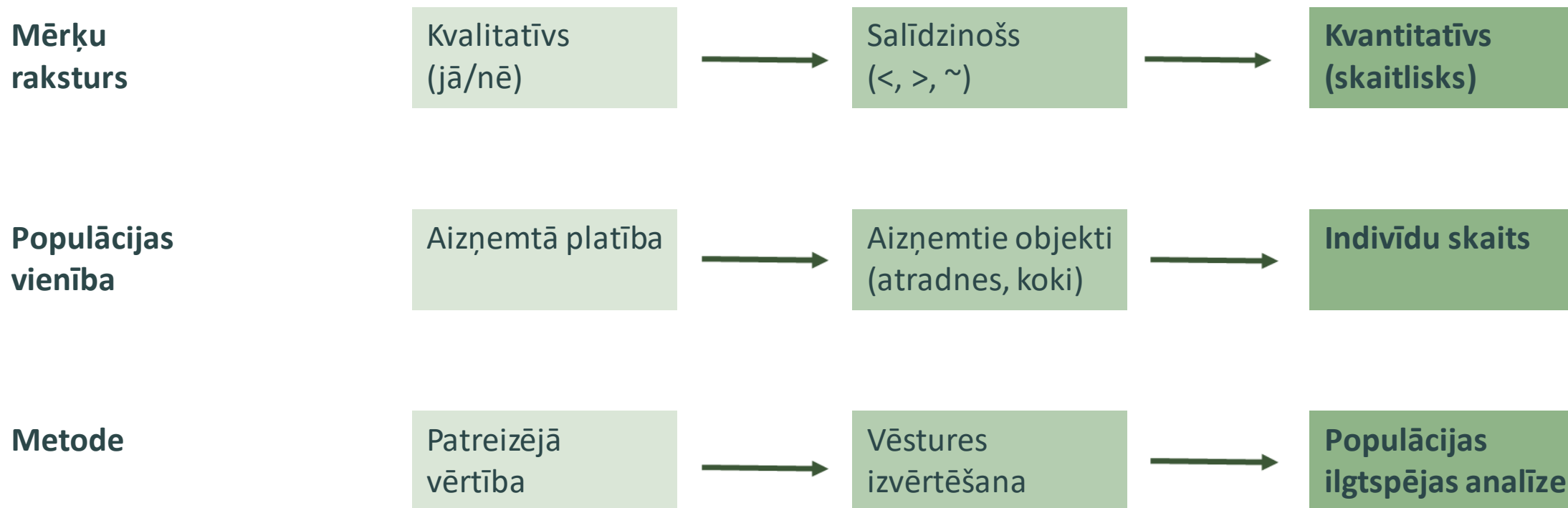
Informācijas faktors

- ▼ Informācija nosaka to, kādas metodes varam pielietot;
- ▼ Nav viens vienīgs ceļš;
- ▼ Apzināties, ka situācija ir tālu no ideāla;
- ▼ Tomēr labāk kaut kādus mērķus nekā nekādus;
- ▼ Paredzot iespēju pārskatīt.

FRV: metožu izvēle

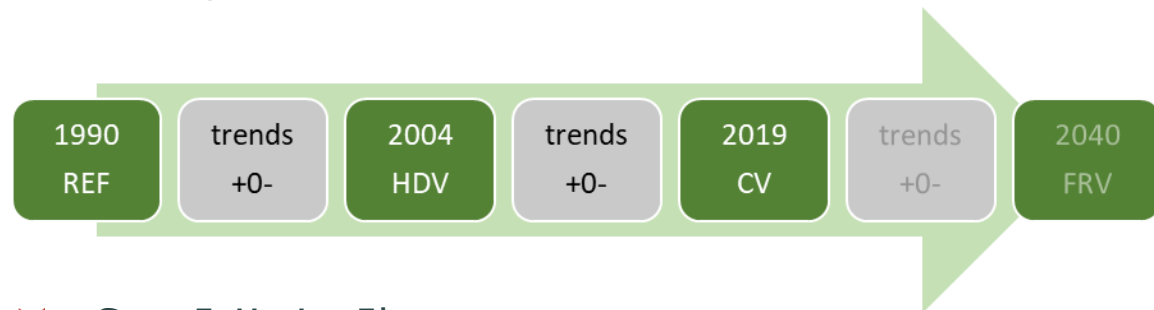

FRV: uz ko mēs tiecāmies?

FRV: izvērtēšana laika nogrieznī

- ▼ Datu prasības izvērtēšanai laika skalā

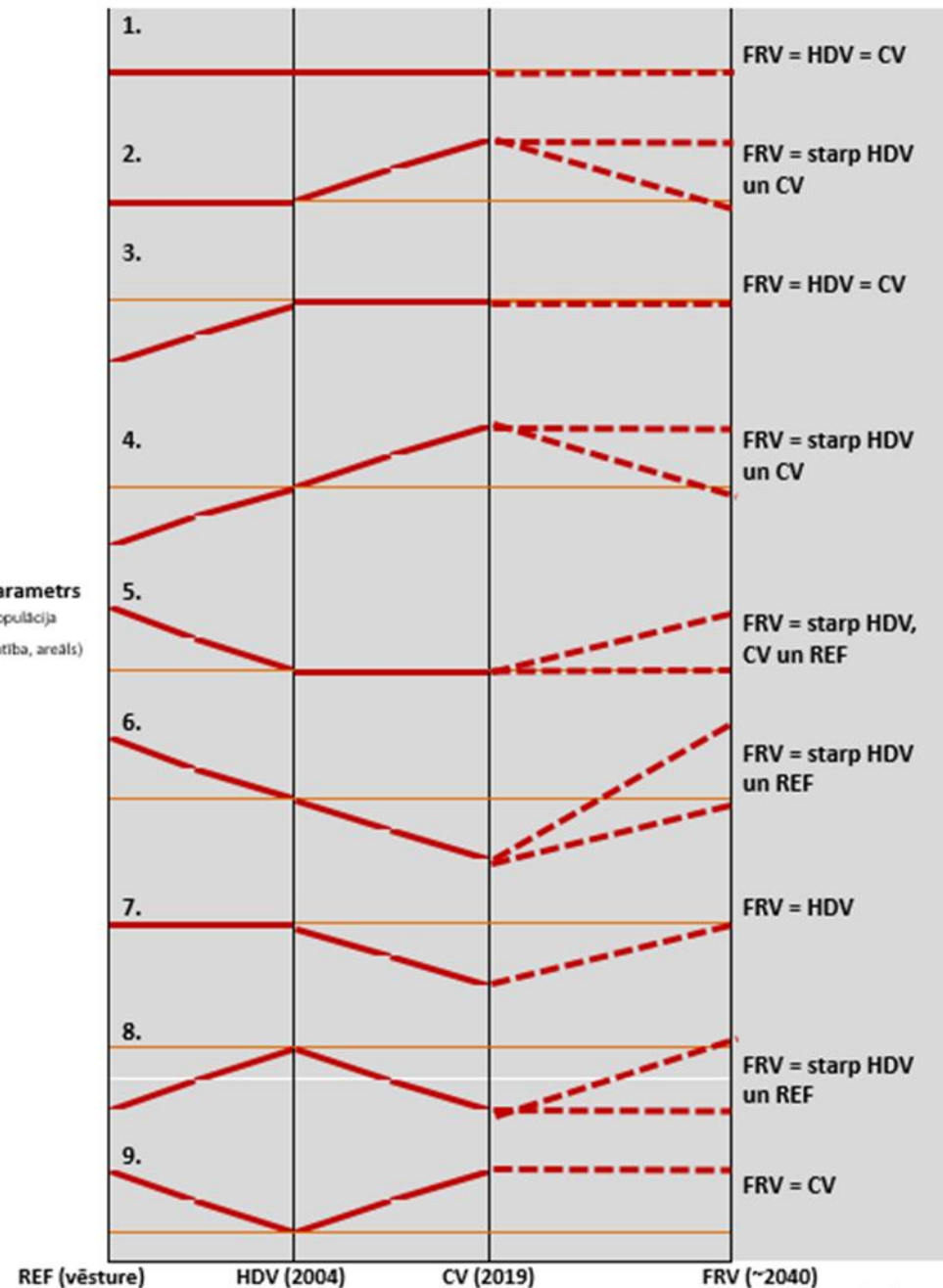
- ▼ Scenāriju izvēle >>>
- ▼ 5 jautājumi, lai atrastu vērtību intervālā (2., 4., 5., 6., 8.):

klimata pārmaiņas, LV populācijas nozīmība, populāciju izolācijas, negatīvie faktori, negatīvas tendences

- ▼ FRV aprēķināšana

Parametrs
(populācija
platība, areāls)

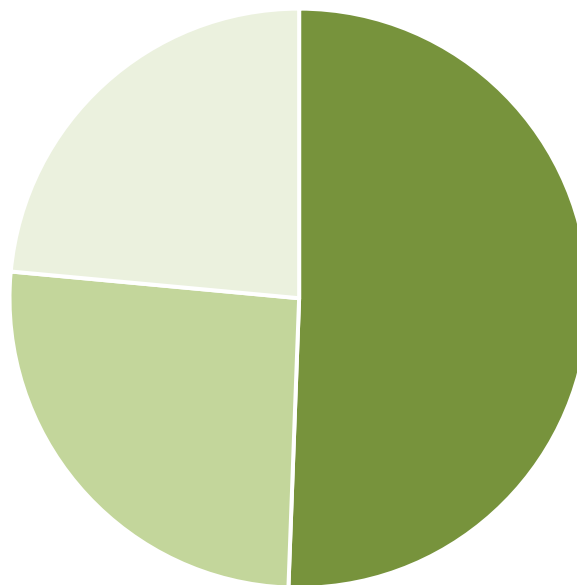

FRP (mērķa populācijas) kvalitātes statistika

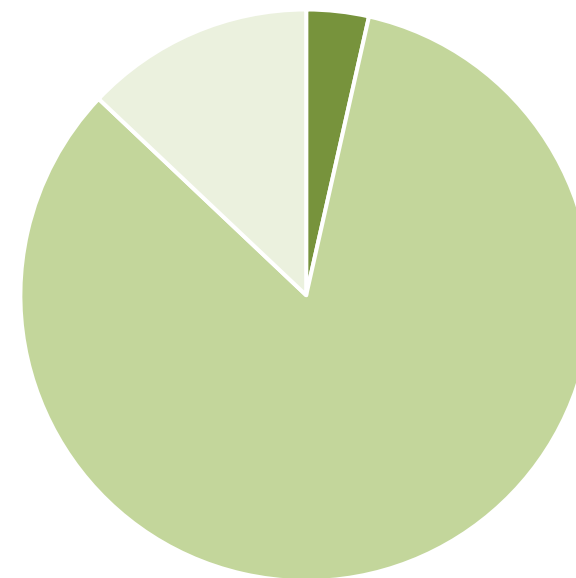
■ Kvantitatīvi Nav noteikts

Mērķu veids

■ Īpatņi
■ Objekti
■ Laukuma vienība

Populācijas mērs

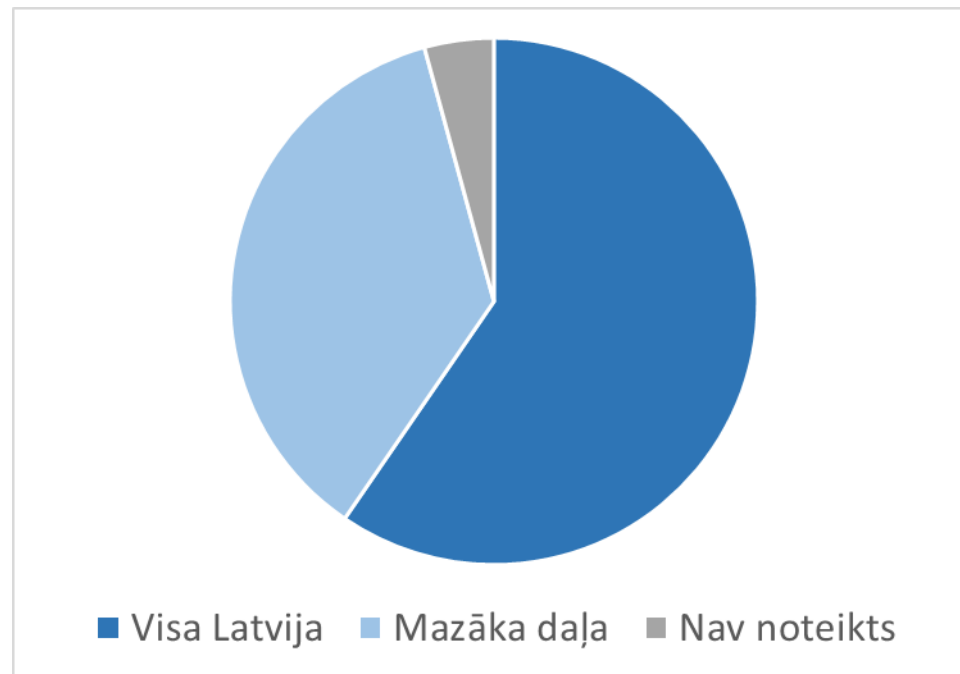

■ Ilgtspējas analīze
■ Laika nogrieznis
■ Izplatības modelis (CV)

Metode

FRR (mērķa areāla) statistika

Atšķirības no FRP (mērķa populācijas)

CO (N2 līmeņa mērķi): metodes

- ✓ Populācijas salīdzināšana ar citām Natura 2000 teritorijām;
- ✓ Biotopu piemērotības analīze; vajadzība un iespējas novērst nelabvēlīgas ietekmes;
- ✓ Pašreizējās populācijas izvēle, kā CO (ja nav pierādījumu, ka populācija vai dzīvotne ir samazinājušies; nav arī apdraudējuma);
- ✓ Klātbūtne maznozīmīgās vietās (lācis, ūdrs).

CO: soļi N2 teritoriju līmeņa sugu aizsardzības mērķu noteikšanā

- ✓ Pašreizējais populācijas lielums N2 teritorijā [CV].
- ✓ Sugas biotopa platība N2 teritorijā.
- ✓ Sugas blīvums N2 teritorijā.
- ✓ Ja blīvums < par optimālo, jāuzlabo dzīvotnes kvalitāte, kas atbilst papildus īpatņu skaitam (QA), kas atbilstu optimālajam blīvumam.
- ✓ Vai ir iespējams radīt vai atjaunot jaunas dzīvotņu platības? Ja jā, tad īpatņu skaits, kas atbilst atjaunojamai dzīvotņu platībai (RA).
- ✓ Vai iespējama jaunu īpatņu translokācija uz konkrēto vietu? Ja jā, tad introducējamo īpatņu skaits (IN).

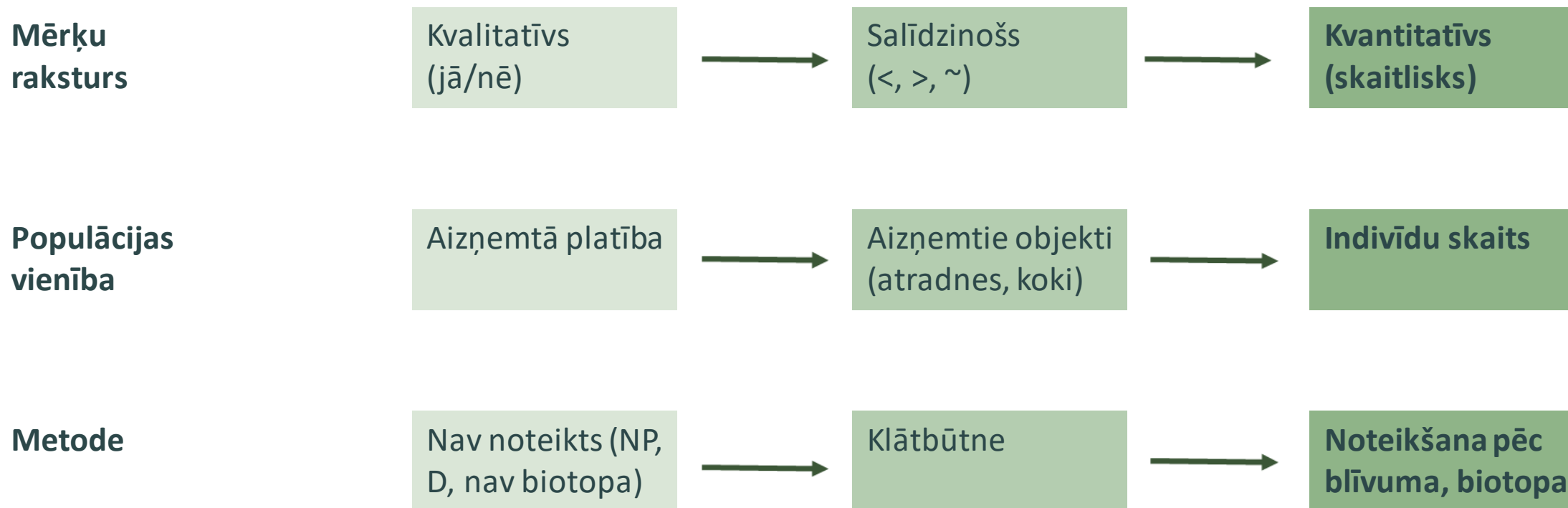
Salīdzināšana ar sugas blīvumiem citās vietās Latvijā [iepriekš definēts «optimālais blīvums» balstoties uz blīvumu sadalījumu]

Triturus cristatus	
Vieta	Blīvums
1	11.40
2	4.13
3	3.89
4	2.27
5	2.13
6	1.97
7	1.14
8	0.64
9	0.49
10	0.34
11	0.19
12	0.01
67%	2.183

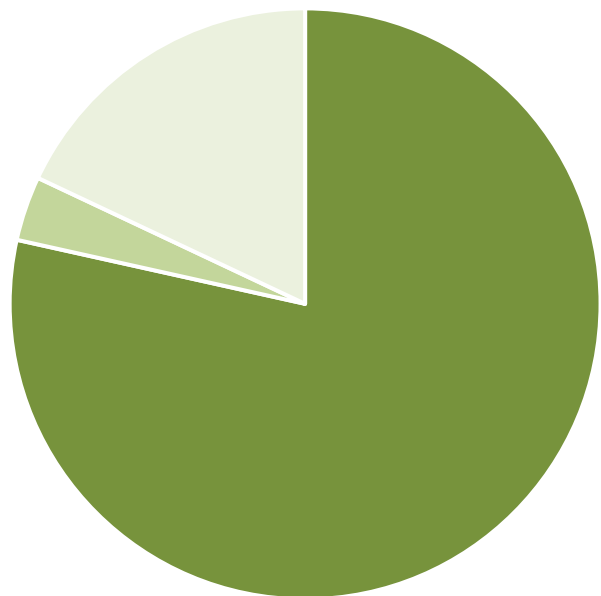
$$CO = CV + QA + RA + IN$$

😊	$CO = CV$	Papildus darbības populācijas palielināšanai nav nepieciešamas	FV, U1, U2
😐	$CO = CV + QA$	Dzīvotnes kvalitātes uzlabošana	FV, U1, U2
😐😞	$CO = CV + QA + RA$ $CO = CV + RA$	Biotehniski pasākumi jaunu dzīvotņu radīšanai teritorijā, kas var būt komplektā ar esošo dzīvotņu kvalitātes uzlabošanu	U1, U2
😞	$CO = QA$ $CO = RA$ $CO = QA + RA$	Ja suga teritorijā ir izzudusi ($CV = 0$), var būt nepieciešama esošo dzīvotņu kvalitātes uzlabošana vai biotehniski pasākumi jaunu dzīvotņu radīšanai, vai abu pasākumu kombinācija	U2
😞😞	Manipulācijas ar īpatņiem (IN)	Sugas indivīdu translokācija no citām teritorijām vai papildināšana no kolekcijām <i>ex situ</i>	U2

CO: uz ko mēs tiecāmies?

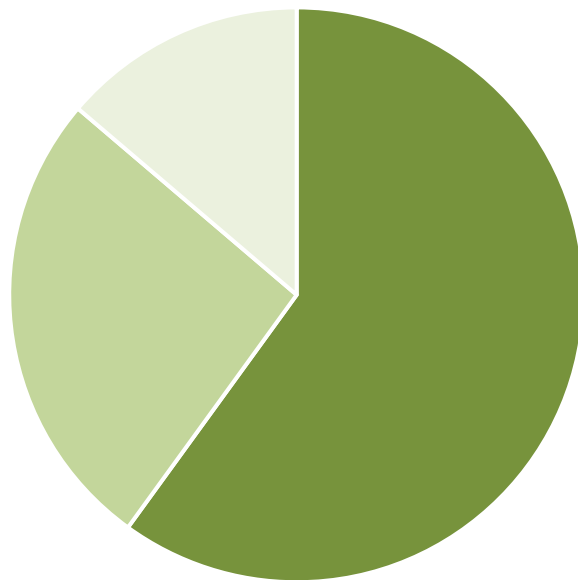

CO kvalitātes statistika

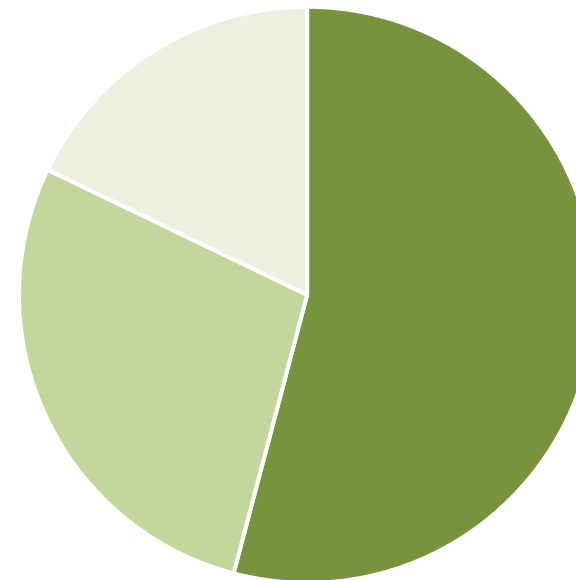
■ Kvantitatīvs ■ Klātbūtne ■ Nav noteikts

Mērķu veids

■ Īpatņi ■ Platība ■ Nav noteikts

Populācijas mērs

■ Blīvums, biotops ■ Klātbūtne ■ Nav noteikts

Metode

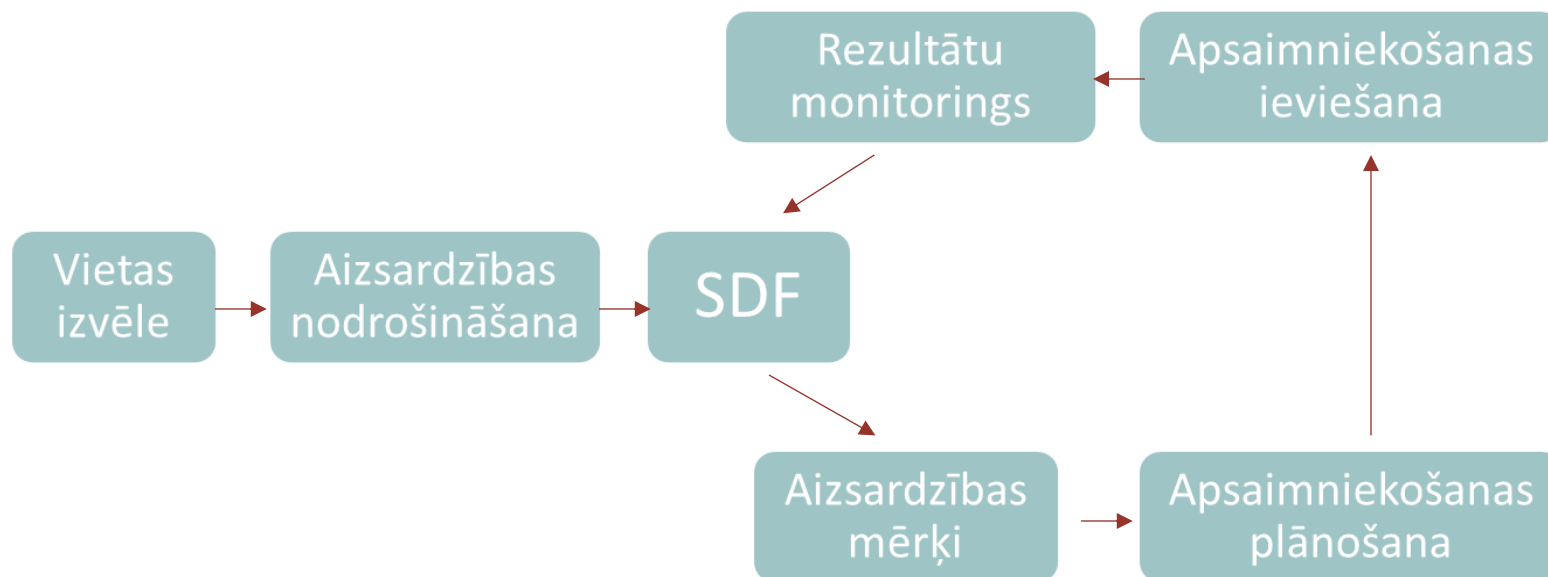
Vārds ekspertiem

- ▼ Konkrēti piemēri
- ▼ Sugu grupu specifika

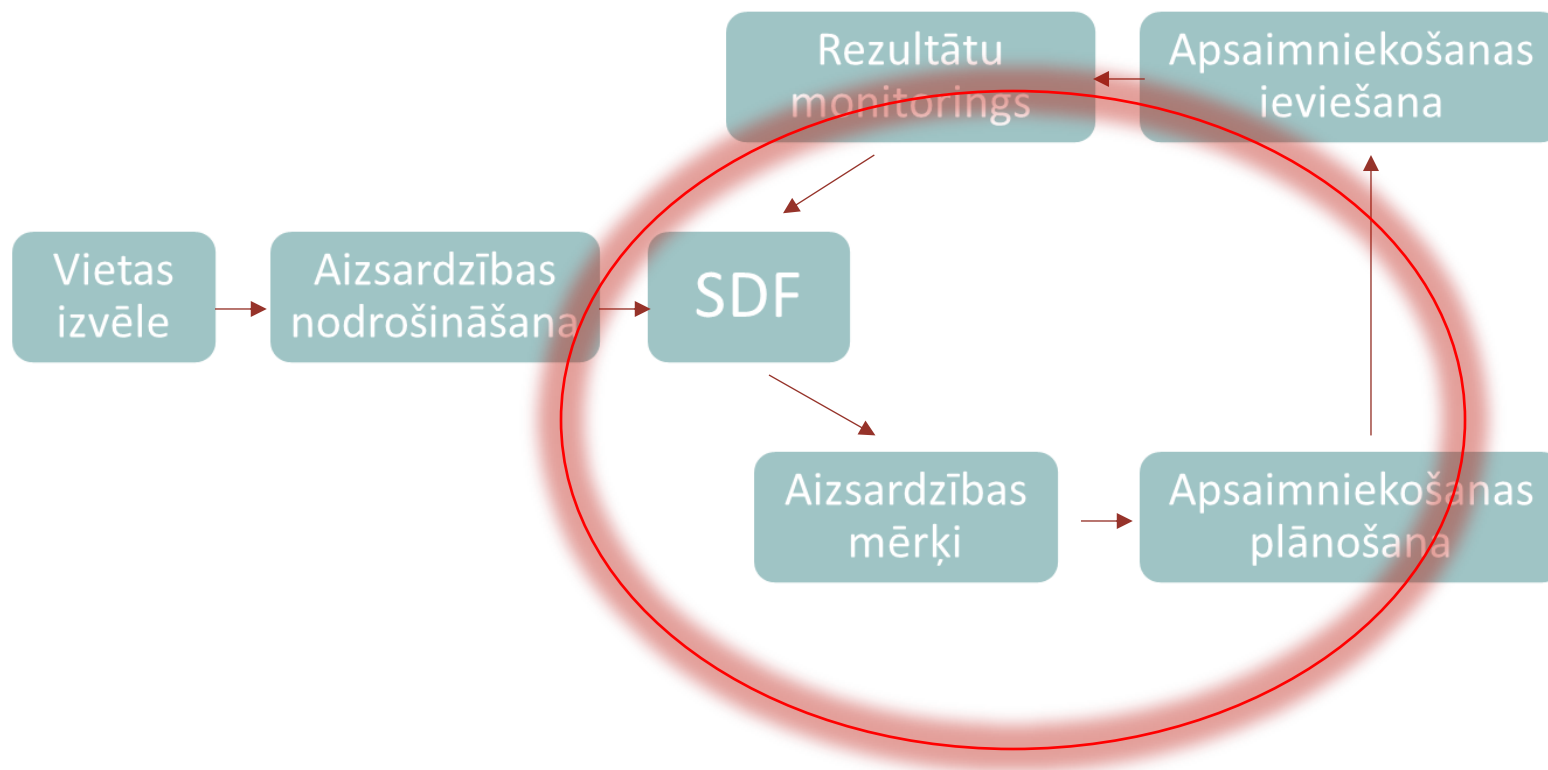

**Paldies par
uzmanību!**

CO: plānošanas cikls

CO: plānošanas cikls

CO: plānošanas cikls: līdz šim

